

**Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada
Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų
mokiniam**

2016 m.

11–12 klasės

Respublikos etapas

Užduočių atlikimo laikas – 2 val.

.....
dalyvio kodas

Vertinimas:

I UŽDUOTIS

Ten pat kryždirbis Uogela, skaisčiais žandais ir geltonais ūsais senbernis, tretininkų brolijos ir visų brostų amžinasis sąnarys, siūlė savo rankomis išdroštus dievaičius, jonelius ir arkliukus. Dievobaimingai varstė pirštais rožančius, kilojo škaplierius ir paausuotas maldaknyges.

– Visos ypotos šventos činajos, džiakono paties pašventintos. Dėsi į romus po stiklu ir turėsi abrozą savo patrono švenčiausį. Po Rymo popiežiaus pavelijimu ir paliecavojimu su atpuskų apturėjimu amžinu.

– Švento Roko ar neturi? – domėjosi šeiminkė.

– Kaipgi, kaipgi, mamunyt, šventą Roką pūstelninką su šuneliu jam taką nuodeguliū šviečiančiu. Šventas Rokas – visų gyvulėlių saugotojas ir apiekūnas, – sklaidė Uogelė iš eilės visų šventųjų paveikslus didumo, kaip gryčios langas, taip skaisčiai nudėtus, tokiom brangiom drapanom, kad širdis salo bežiūrint.

Marius Katiliškis, *Miškais ateina ruduo*, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Nurodykite M. Katiliškio kūrinio *Miškais ateina ruduo* žanrą. Kada ir kur jis buvo sukurtas? Koku istoriniu laikotarpiu vyksta šio kūrinio veiksmas?

Vertinimas

2. Pateiktoje ištraukoje apie turguje prekiaujantį pamaldų kryždirbį labai daug skolinių, kurių M. Katiliškio kalboje gana reta. Paaiškinkite, kokios aplinkybės nulėmė jų gausą šioje scenoje?

3. Pateikite nurodytų skolinių lietuviškus atitikmenis:

brostva, pavelijimas, atpuskai, abrozai

4. M. Katiliškio kūrinyje daug dėmesio skiriama gamtos ritmo ir kitimo aprašymui. Kūrinys baigiasi rudens pasitikimu. O koku metų laiku prasideda kūrinio veiksmas?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

II UŽDUOTIS

Pateikti baltų žemėse esančių gyvenamųjų vietų vardai. Antrame lentelės stulpelyje įrašykite baltų genties pavadinimą, kurios teritorijoje yra pateikti miestai ar miesteliai, o trečiame nurodykite, kokiems baltams – rytų ar vakarų – priskiriama Jūsų įrašyta gentis (kurios teritorijoje yra gyvenamosios vietos vardas).

Gyvenamosios vietos vardas	Baltų genties teritorija	Baltai
Akmenė		
Brestas		
Daugpilis		
Marienburgas		
Varniai		
Zarasai		

Vertinimas

Lentelės pildymo pavyzdys

Gyvenamosios vietos vardas	Baltų genties teritorija	Baltai
Leipalingis	jotvingių	vakarų baltai

Vertinimas: už kiekvieną teisingai nurodytą ir tinkamai (rytų ar vakarų) baltams priskirtą gentį – po 1 tašką. Tais atvejais, kai nurodoma ne ta baltų gentis ar ji priskiriama ne tiems baltams, taškų neskiriama.

Suma:

III UŽDUOTIS

Perskaitykite iš kritinės literatūros pateiktas ištraukas ir nurodykite, kokius autorius ir jų parašytus kūrinius jie charakterizuoja.

1. A. Kauniečių inteligentų minias į Vytauto bažnyčią Kaune jis patraukė savo garbinga tautos veterano asmenybe ir savotišku kunigo stiliumi. Jis buvo originalus ir visai nepanašus nė į vieną Lietuvoje susidariusį kunigo tipą. Skaisti, visuomet atvira, nuoširdi, optimistiškai nusiteikusi siela ir gilus mistiškas, pilnutinis, jokio racionalizmo nesusiaurintas tikėjimas – štai pagrindiniai šio rašytojo dvasininko bruožai.

Vertinimas

B. Apysakoje visų pirma yra socialiai motyvuojamas ir įprasminamas jos herojų glaudus ryšys su gamta. Jau kūrinio pradžioje parodoma, kad visų ujamas ir stumdomas, ir dvare, ir namie išnaudojamas herojus paguodą bei atilsį randa gamtoje, kurią autorius iškelia kaip pirmą ir svarbiausią herojaus užuovėją, užstojančią jį nuo žiaurios baudžiavinės tikrovės, viengungiškos vienatvės.

2. A. Suartėjo su vyskupu Giedraičiu, nes sutapo jų religinės ir tautinės veiklos programos – stiprinti pašlijusius katalikybės reikalus Lietuvoje, kurti katalikišką literatūrą lietuvių kalba. Galima manyti, kad jo biblioteka buvo didesnė už Varnių bažnyčios biblioteką – užrakintą spintą su daugybe teologijos ir bažnytinės teisės knygų.

B. Mintys šiame kūrinyje reiškiamos pačiomis aukščiausiomis sąvokomis – *piliečių santaika, broliška meilė, vienybės motina, pilietiškumo tėvas, valstybės sargas, saulė danguje, pasaulio tvarka, gyvybė ir garbė*. Gėdindamas tuos, kurie užmiršta savo gimtąją kalbą, autorius palyginimus ėmė iš gamtos.

3. A. Kai rašytojai priekaištavo, kad jai terūpi Klaipėdos kraštas, o ne visa Lietuva, ji teisindavosi, kad tik šį kraštą gerai pažįstanti: „...Ir aš pati jaučiu, kad, jeigu aš nebegalėčiau rašyti iš Klaipėdos gyvenimo, tai beliks iš manęs dar menkesnė rašytoja, negu dabar esu. Ten aš pažįstu žmones, jų galvosena, o čia, dovanokite, man žmonės svetimi ir niekad aš jų galvosenos neatspėsiu“.

B. Romano herojus, užgautas suvokietėjusių savo kilmės ir gimtinės niekintojų, ambicingai šūkteli: „Mes esame lietuvininkai“. Bet neturi jokių svaresnių argumentų pagrįsti lietuvių teisėms ir perspektyvoms. Smarkiai pašūkavęs, net kumščiu pagrasinęs skriaudėjams, netrukus savo pirmagimiui parenka vokiškus vardus – Heinz Wilhelm.

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą 1 taškas.

Suma:

IV UŽDUOTIS

Iš pateikto sąrašo pasirinkite žymaus lietuvių kultūros veikėjo pavardę ir užpildykite lentelę.

Žymūs lietuvių kultūros veikėjai: Antanas Baranauskas, Mikalojus Dauša, Jurgis Gerulis, Frydrichas Vilhelmas Hakas, Kristijonas Gotlibas Milkus, Gotfridas Ostermejeris, Saliamonas Mozerka Slavočinskis, Baltramiejus Vilentas.

ŽYMUS LIETUVIŲ KULTŪROS VEIKĖJAS	JO VEIKLA
	svarbiausiu darbu laikoma verstinė knyga „Evangelias ir epistolas“, išleista 1579 m. kartu su M. Liuterio mažuoju katekizmu „Enchiridionu“
	1730 m. Halėje (Vokietija) išleido pirmą spausdintą Mažosios Lietuvos lietuvių-vokiečių, vokiečių-lietuvių kalbų žodyną
	svarbiausias darbas – iš lenkų kalbos išversta J. Wujeko <i>Postilė</i> , kurios prakalboje ginamos lietuvių kalbos teisės ir raginama ją branginti ir vartoti
	1791 m. Karaliaučiuje išleido „Naują lietuvių kalbos gramatiką“, kur aptarė ir lietuvių eilėdarą, 1793 m. parašė „Pirmąją lietuviškų giesmių istoriją“
	veikale „Lietuvių dialektologijos studijos“ aprašė lietuvių kalbos tarmių priegaides, su Ch. Stangu parašė monografiją „Lietuvių žvejų tarmė Prūsiose“, tyrė prūsiškus Sembos vietovardžius
	sudarė pirmą detalią ir motyvuotą lietuvių tarmių klasifikaciją, kuri rėmėsi pagrindiniais lietuvių vokalizmo bruožais, sukūrė kalbotyros terminus <i>balsis, rašyba, raidė, tarmė</i>
	1646 m. išleido pirmąjį LDK giesmyną „Giesmes tikieimvy katholickam pridiarancias“, kurio kalba artima Viduklės ir Nemakščių apylinkių kalbai
	1800 m. Karaliaučiuje išleido lietuvių-vokiečių, vokiečių-lietuvių kalbų žodyną ir gramatiką „Lietuvių kalbos pradmenys“, kurioje pridėjo „Trumpą lietuvių poezijos vadovą“, kur suformulavo pagrindinius lietuvių poetikos reikalavimus

Vertinimas

Vertinimas: už kiekvieną teisingai nurodytą kultūros veikėją skiriama po 1 tašką.

Suma:

V UŽDUOTIS

*Dieva prisakymų, byla, aš niekada negirdėjau
Nei straipsčių vieras krikščioniškas skaičiau,
Bažnyčioj nuog dešimties metų nebuvoau,
Tiktai su burtininke ant burtos veizdėdavau.
Begeresni su šventa burtininke gaidį valgyti,
Neg bažnyčioj šaukima žėkų klausyti.*

Martynas Mažvydas, *Katekizmo* lietuviška eiliuota prakalba, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Kas kalba šiais žodžiais Martyno Mažvydo *Katekizmo* eiliuotoje prakalboje?

Vertinimas

2. Kada ir kur buvo išleista pirmoji lietuviška knyga?

3. Trumpai pakomentuokite pagrindines pirmosios lietuviškos knygos eiliuotoje prakalboje išsakytas idėjas.

4. Mažvydo *Katekizme* buvo užrašyta dedikacija. Kam buvo dedikuota pirmoji lietuviška knyga?

5. Trumpai apibūdinkite, kas yra dedikacija.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VI UŽDUOTIS

Aisma, broliai, šieno pjautų

Aisma, broliai, šieno pjautų
 Ir neturim kur sukrautų,
 Valioj pievų pėvytaį,
 Valioj boltų dobilalį,
 Valioj valioj.

Man grėblalis išrašytas,
 Iš broliuko išprašytas,
 Valioj pievų pėvytaį,
 Valioj boltų dobilalį,
 Valioj valioj.

Man grėblalis risavotas,
 Bernužėlio dovanotas,
 Valioj pievų pėvytaį,
 Valioj boltų dobilalį,
 Valioj valioj.

Anoj pusėj bėržynėlio,
 Tinai yra daržinala,
 Valioj pievų pėvytaį,
 Valioj boltų dobilalį,
 Valioj valioj.

Aš grėblalį tunkiai traukiau,
 Vakarėlio labai laukiau,
 Valioj pievų pėvytaį,
 Valioj boltų dobilalį,
 Valioj valioj.

Lietuvių folkloro chrestomatija (parengė B. Kerbelytė, B. Stundžienė), 1996, 67–68

Atsakykite į klausimus:

1. Kurios tarmės patarme ir jos šnekta yra užrašyta pateikta liaudies daina?

Vertinimas

2. Nurodykite bent du tarminius garsyno (balsių, dvibalsių, priebalsių) bruožus, kuriuos įžvelgiate liaudies dainoje, ir iliustruokite dainos pavyzdžiais.

3. Koks labai ryškus ir išskirtinis šios tarmės morfologijos bruožas fiksuotas liaudies dainoje? Iliustruokite jį pavyzdžiu iš dainos.

4. Pateiktoje dainoje vartojama daug deminutyvų, kurie yra daiktavardžiai. Kokios dar kalbos dalies žodžiai dažnai gali būti deminutyvai? Pateikite dviejų skirtingų šios kalbos dalies deminutyvinių priesagų vedinių pavyzdžius.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VII UŽDUOTIS

Perskaitykite skirtingų kūrinių ištraukas, kuriose pateikti dviejų Lietuvos miestų aprašymai, ir atsakykite į klausimus:

a) *Žemutė stotis, duobėta aikštė ir kreivų, į žemę sulindusių, kiaurais stogais medinių lūšny gatvė su kuprotu grindiniu. Iš šalių – gilūs purvini grioviai. Jis skaito parašą – Vytauto prospektas..., „Prospektu“ liesas kuinas, barškindamas pasagom ir klupdamas, pakniupstom velka užkeltą ant bėgių medinę dėžę, prisėstą nuskurusių piliečių. Ties pasisukimu jo vežėjas pralenkia tą krypuojantį „vienos arklio jėgos“. tramvajų, ir toli jį palieka užpakaly. Užsieniečiui miestas atrodo kaip išmiręs. Nei vikriai zujančių automobilių, nei blizgančių autobusų, nei įkyrių motociklų, nei nervingai skubančių praeivių. Lėtas tempas, lėtas gyvenimas. Vis žemi, prie žemės priploti namukai, kurių eilė retas trijų aukštų pastatas džiaugiasi neaprepiama erdve ir iš niekur neužstojama saule.*

b) *Atsisukau. Virš krantinės vos kyšojo mūsų garlaivio vairinės bokštelis. Riedėjo pustuščiai troleibusai, visai nepanašūs nei į stiklinius karstus, nei į vitrinas su sustingusiais manekonais, trinksėjo sau tašytų akmenų grindiniu pro Vrublevskių biblioteką, pro „filosofinį kiaušinį“, skulptūrą, kurios autorius, menu, ruošėsi čia filosofuoti mėnesietomis naktimis... Pro Blaiovybės draugiją, Teatro draugiją ir pustuštę „Literatų svetainę“, į kurią mudviejų nebeįleido – uždarom, viskas! Ten užė mums nepažįstami žmonės – nei man, nei tau! – pasipūtę, pažiūrėti įžūlūs, tu paėmei mane už rankos ir vedeisi, kaip žmonos vedasi įkaušusius vyrus iš svečių, restoranų ar pralaimėtų rungtynių... vedeisi mane – įkaušusį veršelį – į Malūnų gatvę.*

Atsakykite į klausimus:

1. Kokie du Lietuvos miestai aprašomi šių kūrinių (romanų) ištraukose? Pagal kokius ženklus juos galima atpažinti?

Vertinimas

2. Nurodykite cituojamų romanų autorius, pavadinimus bei istorinį kūrinių veiksmo laiką.

3. Trumai pakomentuokite, kaip miesto vaizdavimas padeda atskleisti pagrindinių šių kūrinių personažų vidinį pasaulį?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VIII UŽDUOTIS

Senovės kalnėnai ir žemaičiai, traukdami į karę, du tarnu lygiai turėjo, beje, šunį ir žirgą, nesgi, ko kareivis jodamas negalėjo ant žirgo pakelti, tą jo šuo, įkinkytas į mažas rogeles, po jo vilko, beje, įkaištį ir karės padargą, grįžtant iš karės, pydė grobį, nuo neprietelių sugrietą. Jo žirgas buvo dar artimesniu draugu jo laimės ir nelaimės, nesgi jis nešė patį kareivį ir lygiai su juo mirė. Todėl jaunuomenė kaip ir kalnėnų, taip ir žemaičių senovėj nieku kitu nesirūpino, tikrai žirgų gražybe, kurių veislė visame pasaulyje buvo garsi ir gedaujama ne vien nuo grekonų ir rymionių dėl savo dailumo, čeklumo, greitumo ir stiprumo, bet dar ir paskesniuose laikuose yra garbinama ir nuo senųjų minima. Nuo to gali manyti kiekvienas, dėl ko iki šiai dienai nėra tos dainos žemaičių ir kalnėnų, kurioje nebūtų garbinamas jo bėras žirgelis. Nesgi senovėj tas tebuvo garsus jaunikaitis, kurs gražesnį žirgą turėjo, todėl kožnas pirmiau būt viso savo lobio išsižadėjęs, nekaip savo žirgą ligi gyvas kitam atidavęs.

S. Daukantas, Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių, ištrauka

Atsakykite į klausimus ir atlikite užduotis:

1. Teksto sakinyje (žr. *Todėl jaunuomenė kaip ir kalnėnų, taip ir žemaičių senovėj nieku kitu nesirūpino, tikrai žirgų gražybe, kurių veislė visame pasaulyje buvo garsi ir gedaujama ne vien nuo grekonų ir rymionių dėl savo dailumo, čeklumo, greitumo ir stiprumo, bet dar ir paskesniuose laikuose yra garbinama ir nuo senųjų minima.*) raskite junginį, kuriame vietininku reiškiamas laikas, ir jį pakomentuokite lietuvių kalbos kultūros požiūriu.

Vertinimas

2. Nurodykite, kokią skaičiaus formą rodo sakinyje (žr. *Senovės kalnėnai ir žemaičiai, traukdami į karę, du tarnu lygiai turėjo, beje, šunį ir žirgą, negi, ko kareivis jodamas negalėjo ant žirgo pakelti, tą jo šuo, įkinkytas į mažas rogeles, po jo vilko, beje, įkaištį ir karės padargą, grįžtant iš karės, pydė grobį, nuo neprietelių sugrietą.*) vartojami daiktavardžiai ir pateikite kiekvienos formos po pavyzdį. Kurie šiame sakinyje vartojami daiktavardžiai gali turėti ir vyrišką, ir moterišką gimines?

3. Kokia yra dalyvio *sugrietas* reikšmė, jeigu žinoma, kad jo pamatas – priešdėlinis veiksmazodis *sugrieti* – padarytas iš veiksmazodžio *grieti*, kuris davė pamatą žodžiui *grietinė* „pieno paviršiuje nusistoję riebalai“. Pakomentuokite, kokios formos pateiktos *Lietuvių kalbos žodyne*: *griėti, griėja (grėja, griėna), griėjo (grėjo, grinė, griėnė)* ir aptarkite formas skliaustuose.

4. Kokia kalbos dalis yra tekste vartojamas žodis *nesgi* ir koku žodžiu jį būtų galima keisti, jeigu tekstą reikėtų perrašyti dabartine bendrine kalba.

5. Aptarkite sakinyje (žr. *Nesgi senovėj tas tebuvo garsus jaunikaitis, kurs gražesnį žirgą turėjo, todėl kožnas pirmiau būt viso savo lobio išsižadėjęs, nekaip savo žirgą ligi gyvas kitam atidavęs.*) vartojamų visų priebalsių, kurie yra žodžių gale, kietumą ir minkštumą, skardumą ir duslumą.

6. Paaiškinkite, kodėl žodis *beje* yra išskirtas kableliais (žr. *Senovės kalnėnai ir žemaičiai, traukdami į karę, du tarnu lygiai turėjo, beje, šunį ir žirgą...*). Ką rodo šis žodis?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IX UŽDUOTIS

Prūsų lietuvis tikrai nusipelno, kad būtų išlaikytas tos senos mažame plote suspaustos tautos charakterio savitumas, o kadangi kalba yra svarbiausia charakterio formavimo ir išlaikymo priemonė, – tai ir jos grynumas tiek mokykloje, tiek bažnyčioje.

Immanuelis Kantas. Iš prakalbos Milkaus lietuvių-vokiečių kalbos žodynui.

Atsakykite į klausimus:

1. Kas buvo Immanuelis Kantas? Koks jo ryšys su lietuviais ir lietuvių kalba?

Vertinimas

2. Kokioje epochoje gyveno I. Kantas? Trumpai pakomentuokite pagrindinius jos kultūrinius bruožus.

3. Koks žymus lietuvių rašytojas buvo I. Kanto amžininkas?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma:

X UŽDUOTIS

Atsakykite į klausimus:

1. Koks lietuvių kultūros veikėjas pasirašydavo slapyvardžiais Antanas Dagys, J. Devynakis, Jonas Einoras, Jonas Girdenis, Jokūbas Laukys, K. W. Myle, Palangos Petris, Jonas Purvys, Jonas Ragaunis, Motiejus Šauklys, Jonas Varnas, Antonas Žeimys? Kodėl jis jų vartojo tiek daug?

Vertinimas

2. Pateikite bent du argumentus, kuo slapyvardžių tyrėjams įdomi Balio Sruogos asmenybė?

3. Kokie Lietuvos periodinės spaudos autoriai yra pasirašę po daugiau nei 50 slapyvardžių? Nurodykite bent du autorius. Koku laikotarpiu daugelis jų rašė?

4. Kas yra slapyvardžių tyrimo pradininkas? Kurie tyrėjai daugiausiai nusipelnė aiškindami ir atskleisdami lietuvių slapyvardžius? Nurodykite bent vieną tyrėją.

5. Kodėl vartoti ir vartojami slapyvardžiai? Pateikite bent du argumentus.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XI UŽDUOTIS

Lentelėje nurodykite kiekvieno iš išvardintų kūrinių žanrą ir epochą arba literatūros kryptį.

Kūrinio pavadinimas	Žanras	Epocha arba kryptis
1. Varpas		
2. Lapės ir gandro čėsnis		
3. Rožės vardas		
4. Marti		
5. Metai		
6. Skirgaila		
7. Anykščių šilelis		
8. Pakalnučių metai		
9. Valentina		
10. Don Kichotas		

Vertinimas

Vertinimas: už kiekvieną teisingą atsakymą (žanras + epocha/kryptis) – 1 taškas.**Suma:** **XII UŽDUOTIS****Atsakykite į klausimus:**

1. Vienoje senosios Lietuvos legendoje pasakojama apie krivį Lizdeiką, kuris vilko guolyje rado berniuką, garsių Lietuvos karvedžių, valstybės ir kultūros veikėjų giminės pradininką. Nurodykite šios giminės pavardę.

Vertinimas

2. Vienas iš šios giminės atstovų išgarsėjo kaip žymus kelionių aprašymo autorius. Nurodykite autorių ir jo kūrinių.

3. Koks poetas išaukštino šios giminės darbus savo kūryboje? Nurodykite autorių ir kūrinio pavadinimą.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)**Suma:**

XIII UŽDUOTIS

Lietuvių kalboje, kaip ir kitose kalbose, yra nuo seno vartojamų tradicinių vietovardžių, kurių nei fonetinė išraiška, nei tarimas nesutampa su oficialiąja jų forma. Tuo vadovaudamiesi prie Kaliningrado srities sulietuvintų oficialiųjų vietovardžių formų, prie kurių skliaustuose pateiktos nesulietuvintos formos, parašykite tradicines jų vietovardžių formas, įprastai vartotas ir vartojamos lietuvių, ir jas sukirčiuokite.

Kaliningrado srities oficialiosios vietovardžių formos	Tradiciniai lietuvių vartojami vietovardžiai
Černiachovskas (Černjahovsk) m.	
Čistyje Prudai (Čistye Prudy) bžk.	
Gusevas (Gusev) m.	
Kaliningradas (Kaliningrad) m.	
Nemanas (Neman) m.	
Nesterovas (Nesterov) m.	
Sovetskasis (Sovetsk) m.	

Vertinimas

Lentelės pildymo pavyzdys

Kaliningrado srities oficialiosios vietovardžių formos	Tradiciniai lietuvių vartojami vietovardžiai
Bagrationovskas (Bagrationovsk) m.	<i>Ylavà</i>

Kur dar yra daug tradicinių lietuviškų vietovardžių? Nurodykite dar bent dvi valstybes be Rusijos Federacijos ir paaiškinkite, kodėl jie ten paplitę.

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą lentelės atsakymą (tinkamas vietovardis+tinkamai sukirčiuota) – **1 taškas**.
Atsakymas į klausimą: **0** (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas).

Suma:

XIV UŽDUOTIS

Tuščiose vietose įrašykite baltų etnonimus ir baltų genčių kalbos fonetikos ir darybos ypatybes.

Iki XIII a. pabaigos dabartinės Lietuvos pietūs (*Alytus, Nedzìngė, Seirijai* ir kt.) buvo (1) _____, kurie kalbėjo kalba, artima prūsų kalbai, žemės. Viena šios genties kalbos ypatybių, matoma iš vietovardžių, plg. *Deivóniškiei* (kaimas) *Seinaĩ* (miestas), *Teizaĩ* (kaimas), yra išlaikytas (2) _____. Dabartinės Lietuvos šiaurės vakaruose (*Kuliaĩ, Palangà, Skuõdas* ir kt.) gyveno (3) _____, ilgą laiką laikyti Pabaltijo finų gentimi, kuri nuo XI a. intensyviai puldinėjo skandinavų žemes. Šios baltų genties atstovai deminutyvus, plg. *Burgãlis* (ežeras), *Kretingãlė* (miestelis), *Žemãlė* (kaimas), darė (4) _____. Dabartinė Lietuvos vidurio šiaurinė dalis (*Jõniškis, Žagãrė, Žeimėlis* ir kt.) buvo (5) _____, kurių vardas randamas XI–XIII a. Rusios metraščiuose, teritorija. Šios baltų genties atstovai vietovardžius, plg. la. *Audruve* (upė), lie. *Raktuvės piliakalnis*, lie. *Salduvės kalnas*, dažnai darė (6) _____. Dabartinės Lietuvos šiaurės rytuose (*Dusetos, Pasvalỹs, Svėdasai* ir kt.) gyveno (7) _____, kurie nepalikę rašto paminklų pirmieji išnykusi iš dabar žinomų baltų genčių. Šiame krašte gyvenusios baltų genties ežerų varduose, plg. *Zaduojas ež.*, *Zãlvos ež.*, *Zirnaĩ ež.*, yra išlikusi jų kalbos ypatybė – (8) _____.

Vertinimas

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą – 1 taškas.

Suma:

XV UŽDUOTIS

Tarptautinių žodžių žodyne žodis *ambasadorius* turi dvi reikšmes: „aukščiausias diplomatinio atstovo rangas“, „tą rangą turintis asmuo užsienio valstybėje“. Vis dėlto verstiniuose tekstuose, plg. *Raginti menininkus ir intelektualus („kultūros ambasadorius“)* reikšti nuomonę Europos lygmeniu šis žodis vartojamas kita reikšme (plačiau žr. <http://taikomojikalbotyra.lt/lt/2013/12/naujos-tarptautiniu-zodziu-reiksmes-administracineje-lietuviu-kalboje>).

Atsakykite į klausimus:

1. Kokia reikšme vartojamas žodis *ambasadorius* ir koku lietuviškos kilmės žodžiu (ar žodžiais) jį būtų galima pakeisti?

Vertinimas

2. Dalis tarptautinių žodžių kilo ne tik iš klasikinių (graikų, lotynų), tačiau ir iš kitų kalbų, pvz., *klubas* – iš anglų, *barokas* – iš italų, *romansas* – iš ispanų, *marmeladas* – iš portugalų, *stepė* – iš rusų, *guliašas* – iš vengrų ir kt. Paaiškinkite, kodėl išplito visi šie (ir kiti) tarptautiniai žodžiai.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XVI UŽDUOTIS

O protėviai

jie jodavo medžioti,
arkliai įsilekia ir nevalia
sustoti, čia mano tėvas
motiną parvedęs – nuo jūrų
baltą skaisčią moteriškę –
apkarūnuoja... O šviesioji,
iš begalinių marių
ilgų vakarių vėjų
atpūsta... Ties Palanga
į rudenį jie ūkia...

Apvainikuoti žydinčia puta
pakrantėm joja pusbroliai,
Kęstutis, mažytis.
žalias, pinavijos dydžio,
jis kelia kriauklę aidinčią
ir ima žaist, ir vežasi
į Trakus... Taip skilo
balkšvas kiaukutas, sušneko
viršum pilies sulėkę
varnos.

Sigitas Geda, „Žalgiris“, ištrauka

Atsakykite į klausimus:

1. Koks Lietuvos istorijos epizodas vaizduojamas šioje S. Gedos poemos ištraukoje? Kieno vardu čia kalbama?

Vertinimas

2. Poemos ištraukoje akcentuojamos dvi spalvos – balta ir žalia. Kaip interpretuotumėte jų reikšmę?

3. Trumpai pakomentuokite S. Gedos poezijos svarbiausias ypatybes.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas),
2 (atsakymas teisingas)

Suma: